

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ
НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ****LEGAL REGULATION OF THE COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS**

Яровий А.Р., аспірант кафедри управління безпекою,
правоохоронної та антикорупційної діяльності
Міжрегіональна академія управління персоналом

У статті розглядаються проблеми правового врегулювання процесуального та організаційного забезпечення порядку проведення негласних (розшукових) слідчих дій у контексті забезпечення прав і свобод людини. Автором констатується, що відсутність єдиного уніфікованого збірника різних за юридичною силою і характером нормативно-правових актів, що врегульовують процесуальне та організаційне забезпечення порядку проведення НСРД, зумовлює певні витрати часу на їхній пошук працівниками структурних підрозділів правоохоронних, судових і правозахисних органів. Тому було б доцільно загальні, спеціальні та галузеві нормативно-правові акти у сфері врегулювання процесуального та організаційного забезпечення порядку проведення НСРД у їхньому взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина уніфікувати в єдиному збірнику (можливо, кодифікаційному нормативно-правовому акті).

У контексті наукової праці автором пропонуються зміни до кримінального процесуального законодавства, що дадуть змогу уніфікувати організаційний елемент процесуального забезпечення порядку проведення НСРД, в якому почасти акцентується увага на дотриманні прав і свобод людини й громадянина. Відповідно, виокремлюються напрями з удосконалення процесуального та організаційного забезпечення порядку проведення НСРД (його процесуального змісту) у їхньому взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина, а саме: правовому поняттю повинен відповідати єдиний термін у різних нормативних актах, а різні правові категорії не слід визначати одним терміном; узгодження галузевих нормативно-правових актів з основними та галузевими чинними Законами України та міжнародним (ратифікованим) законодавством; удосконалення певних правовідносин і нормативних процедур; чітка організація нормотворчої роботи у сфері проведення НСРД у їхньому взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина; дотримання правил юридичної техніки відомчої нормотворчості; здійснення систематизації та уніфікації нормативно-правових актів, що регламентують порядок проведення НСРД, і як результат підготовка єдиного уніфікованого, кодифікованого нормативно-правового акта в цьому напрямі.

Ключові слова: слідчий, прокурор, слідчий суддя, оперативні підрозділи, негласні слідчі (розшукові) дії, гарантії прав, свобод і законних інтересів особи.

The article covers problems of legal regulation of procedural and organizational support for conducting covert investigative (search) actions in the context of ensuring human rights and freedoms. The author states that the absence of a single unified collection of normative-legal acts, that are different in legal force and nature, to regulate the procedural and organizational support of the covert investigative (search) actions causes certain time to be spent on their search by employees of structural units of the law enforcement, judicial and human rights agencies.

Therefore, it would be advisable to unify in a single collection (possibly a codified normative legal act) all general, special and sectoral normative legal acts in the sphere of regulating the procedural and organizational support for conducting the covert investigative (search) actions in their relationship with observance of human and civil rights and freedoms. In the context of this scientific work, the author suggests amendments to the criminal procedural legislation, which will allow unifying the organizational aspect of the procedural support of the covert investigative (search) actions, which partly emphasizes the observance of human and civil rights and freedoms.

Accordingly, there are several directions distinguished for improving the procedural and organizational support for the arrangements (their procedural content) of the covert investigative (search) actions in their relationship with observance of human and civil rights and freedoms, in particular: the legal concept must correspond to a single term in different regulations, and different legal categories should not be defined by one term; harmonization of sectoral normative legal acts with the principal and branch Laws of Ukraine and international (ratified) legislation; improvement of certain legal relationships and regulatory procedures; a clear organization of the rulemaking process in the field of conducting covert investigative (search) actions in their relation with observance of human and civil rights and freedoms; observance of legal drafting rules for departmental rulemaking; systematization and unification of normative legal acts regulating the procedure of the covert investigative (search) actions and as a result preparation of a single unified, codified legal act in this direction.

Taking into account the diversity of scientific approaches to classifications of the content of legal regulation of covert investigative (search) actions and the conducted content analysis of the existing normative legal acts in the context of the criminal procedural legislation of Ukraine, the ratified international treaties and the ECtHR practices in their relation to the observance of human and civil rights and freedoms, the author suggests his original systematization, including nine levels of normative regulation of procedural and organizational support of the covert investigative (search) actions.

Key words: investigator, prosecutor, investigating judge, operational units, guarantees of rights, freedoms and legitimate interests of the person.

Постановка проблеми. Вочевидь, законодавчі акти у сфері процесуального та організаційного забезпечення порядку проведення НСРД є важливим елементом механізму дотримання прав і свобод людини та громадянина під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Як справедливо зазначається у науковій літературі, основним гарантом прав людини має бути національне законодавство, на території дії якого проживає особа [1, Т. 2., с. 49]. А вже будь-яка неврегульованість або наявність законодавчих прогалин щодо процедури проведення та виконання результатів НСРД, на думку О. Геселева, безперечно, призводять до визнання здобутої інформації, як отриманої внаслідок істотного порушення прав і свобод людини [2, с. 34].

Прозорість законодавчої регламентації порядку проведення НСРД, наявність визначених законом механізмів

контролю за їхнім провадженням, поєднання в системі кримінального провадження гласних і негласних методів здобуття інформації про підготовлювані та вчинені злочини за одночасного посилення конституційних гарантій прав і свобод особи стає ефективним інструментом протидії злочинності [3, с. 15]. «Передусім, – як зауважив І. Демідов, – це важливо з огляду на те, що оперативно-розшукова діяльність правоохоронних органів безпосередньо стосується найважливіших прав, свобод і законних інтересів учасників суспільних відносин. У процесі діяльності цих органів завжди постає небезпека їхнього порушення» [4, с. 298].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового регулювання НСРД знайшли своє відображення у роботах багатьох вітчизняних учених, зокрема таких, як Ю. Аленін, В. Гончаренко, Ю. Грошевий, С. Єськов,

Д. Крикливець, Л. Лобойко, В. Маляренко, В. Маринів, О. Михайленко, М. Михеєнко, В. Назаров, В. Нор, І. Озерський, Д. Письменний, Н. Сизоя, А. Туманянц, Л. Удалова, О. Шило та ін. Натомість питання системного підходу до розуміння проблем правової регламентації процесуального та організаційного забезпечення порядку проведення негласних (розшукових) слідчих дій у контексті забезпечення прав і свобод людини так і не знайшли однозначного вирішення в науці кримінального процесуального права.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на загальновизнану важливість права як регулятора суспільних відносин, сам термін «правове регулювання» не знайшов однозначного трактування в науковій юридичній літературі. Наприклад, В. Селіванов розглядає правове регулювання як результативний, нормативно-організаційний вплив, який здійснюється на суспільні відносини за допомогою системи правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів) із метою їхнього впорядкування, охорони, розвитку відповідно до суспільних потреб [5, с. 145]. На думку О. Скакун, правове регулювання становить цілісну систему, яка характеризується такими чинниками, як форма проведення (негласна), встановлені КПК України підстави та порядок організації й проведення НСРД, використання отриманих результатів, гарантії законності провадження [6, с. 110], а також дотримання прав і свобод людини й громадянина.

У свою чергу, С. Яровий влучно деталізував ознаки «правового регулювання», серед яких виокремив такі: конкретний характер правового регулювання, оскільки воно завжди пов'язане з конкретними відносинами; цілеспрямований характер, що націлений на забезпечення законних інтересів учасників суспільних відносин; вплив на суспільні відносини здійснюється за допомогою правових засобів, які забезпечують його ефективність; гарантія реалізації змісту норм права у відповідних суспільних відносинах [7, с. 154]. У нашому разі така деталізація є фактично калькою ознак правового регулювання порядку НСРД, адже останнє має конкретний, іманентний характер правового регулювання, регламентований процесуальними та організаційними правовідносинами між суб'єктами проведення НСРД та суб'єктами контролю (нагляду) за здійсненням НСРД; цілеспрямований характер, що націлений на забезпечення законних інтересів учасників (гарантованих державою та міжнародними інституціями прав і свобод) кримінального провадження; вплив на правовідносини у сфері НСРД здійснюється за допомогою правових засобів, які забезпечують його ефективність; гарантія реалізації змісту норм права у відповідних правовідносинах у сфері НСРД.

Дослідження окремих аспектів правового регулювання інституту НСРД у чинному законодавстві України з позиції їхнього практичного застосування було проведено І. Іваненком, який зазначає, що КПК України до суб'єктів, які мають право ініціювати клопотання про проведення НСРД, відносить слідчого і прокурора, тоді як Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» додає до цього переліку також керівника оперативного підрозділу або його заступника, які можуть подати відповідне клопотання, узгодивши його з відповідним прокурором [8, с. 67]. Щодо змісту правового регулювання НСРД, то тут думки вчених-процесуалістів дещо розділилися, оскільки одні вважають (О. Коваль), що правове забезпечення проведення НСРД доцільно розглядати за традиційною тривірневою схемою, яка складається з основного закону, законів та підзаконних і відомчих нормативно-правових актів [9], другі (С. Тагієв) – за чотирьохрівневою (міжнародний; загальнодержавний; відомчий; міжвідомчий [250, с. 98], а треті (М. Корнієнко) – узагалі за вісьмома рівнями, що класифікуються, з огляду на основний і значимий для практики критерій їхньої юридичної сили [10].

Зважаючи на наведене вище розмаїття наукових підходів до класифікацій змісту правового регулювання НСРД та проведений контент-аналіз чинних нормативно-правових актів у розрізі кримінального процесуального законодавства України, рафікованих міжнародних договорів і практики ЄСПЛ у їхньому взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина, нами здійснено власну систематизацію, що включає дев'ять рівнів:

– перший становить Основний Закон – Конституцію України, що гарантує людині та громадянину неухильне забезпечення державними органами (зокрема, правоохоронними) передбачених, гарантованих національним законодавством правових гарантій захисту їхніх прав і свобод;

– другий – чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України в частині забезпечення прав і свобод людини й громадянина державними (правоохоронними) органами України;

– третій – закони України та рішення Конституційного Суду України (як продовження Конституції України), що почасти врегульовують окремі питання процесуального забезпечення порядку проведення НСРД у їхньому взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина;

– четвертий – кодифікаційні акти України, що упорядковують матеріальний і процесуальний елемент норми права, покликаної урегулювати порядок організації проведення НСРД у їхньому взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина;

– п'ятий – укази Президента України, що визначають пріоритетні напрями реформування кримінальної юстиції України, зокрема і тих, що закріплюють повноваження (права та обов'язки) суб'єктів реалізації та контролю над проведенням НСРД;

– шостий – постанови Кабінету Міністрів України, що визначають порядок отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації;

– сьомий – нормативно-правові акти міністерств і відомств (накази, вказівки, положення, розпорядження, інструкції), що упорядковують організаційну, управлінську, адміністративно-правову частину порядку проведення НСРД у їхньому взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина;

– восьмий – Практика Європейського суду з прав людини у здійсненні правосуддя, що стосується забезпечення прав і свобод людини й громадянина державними (правоохоронними) органами України під час проведення та здійснення контролю над реалізацією НСРД;

– дев'ятий – рішення Верховного Суду, Вищих спеціалізованих судів (зокрема, Вищого антикорупційного суду).

Як бачимо, порядок проведення НСРД почасти врегульований національним законодавством, однак, як це видно із зазначеного вище переліку, значна кількість нормативно-правових актів є не уніфікованою, що ускладнює комплексне розуміння та сприйняття такого її правового регулювання. Ба більше, як зауважив Ю. Мирошніченко, чинні законодавчі положення, які регламентують порядок проведення НСРД є не досить інформативними щодо підстав проведення слідчих дій цього виду [11, с. 118]. Натомість у доктрині кримінального процесуального права, деякі вчені (Д. Сергєєва) відображають юридичні та фактичні підстави провадження НСРД у двох аспектах – широкому та вузькому. В широкому аспекті під юридичною підставою розуміється наявність законодавчих норм, що регламентують можливість проведення тієї чи іншої процесуальної дії. У вузькому – такою підставою є складений відповідно до встановлених законом вимог процесуальний документ, що надає певному суб'єкту право здійснювати ту чи іншу процесуальну дію [12].

У свою чергу, А. Коваль до фактичних підстав відносить лише дві обставини, абсолютно логічно пов'язуючи

їх з обмеженням конституційних прав людини, де першою обставиною названо обмеження конституційних прав людини, що допустимо лише через неможливість отримати відомості про злочин та особу, яка його вчинила в інший спосіб, другою – НСРД, які передбачені ст. ст. 260–264 (у частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269–274 проводяться, якщо вчинений злочин є тяжким чи особливо тяжким. І в цьому разі юридичними підставами, на думку авторки, є рішення слідчого, прокурора, слідчого судді про проведення НСРД у межах їхньої компетенції в передбачених законом випадках [13].

Тож варто перейти до аналізу окремих нормативно-правових актів, що почасті врегульовують нормативний порядок проведення НСРД й опосередковано корелюють із забезпеченням прав і свобод людини та громадянина. Насамперед, варто зазначити, що система НСРД чітко відображена у Главі 21 КПК України «Негласні слідчі (розшукові) дії», яка включає §1 «Загальні положення про негласні слідчі (розшукові) дії», §2 «Втручання у приватне спілкування» та §3 «Інші види негласних слідчих (розшукових) дій». Водночас порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій регламентований не лише указаною вище главою 21. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 252 КПК України, фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, передбаченого КПК України.

Отже, на НСРД поширюється також і положення глави 5 Кримінального процесуального кодексу України – «Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення». Про цей факт співробітники правоохоронних органів досить часто забувають і порушують закон у цій частині. Крім того, на негласні слідчі (розшукові) дії поширюються положення глави 40 Кримінального процесуального кодексу України – «Кримінальне провадження», яке містить відомості, що становлять державну таємницю [14].

Тому не випадково до найбільш обговорюваних проблем у сфері оцінки допустимості результатів НСРД належать такі [15]: проблема відкриття матеріалів НСРД (ухвал, постанов, доручень, протоколів, носіїв інформації та ін.) в ст. 290 КПК України (частково врегульована Постановою Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2019 р. у справі № 640/6847/15-к); проблема провокації вчинення злочину під час проведення НСРД; проблема дотримання порядку, визначеного ст. ст. 104–106, 252 КПК України, під час оформлення протоколів за результатами НСРД; проблема «секретності» (засекречування відомостей про технічні засоби, що використовуються під час проведення НСРД, без можливості перевірки достовірності інформації, здобутої за їхньою допомогою, та засекречування анкетних даних осіб, що були залучені до конфіденційного співробітництва, без можливості подальшої перевірки правдивості їхніх показань у суді та збору інформації, що дискредитує такого конфідента).

Здебільшого співробітники правоохоронних органів України ігнорують положення глави 40 КПК України під час проведення НСРД, так само як і окремі положення (ч. 8 ст. 11 та ч. 1 ст. 12) Закону України «Про державну таємницю» (1994 р.) [14]. І це при тому, що у ст. 9 КПК України від суду, слідчого судді, прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого та інших службових осіб органів державної влади під час кримінального провадження вимагається неухильно додержуватися вимог Конституції України, КПК України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства, що безпосередньо впливає з положень ст. 19 Конституції України. У контексті зазначеного варто нагадати й про положення ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (1992 р.), де визначено перелік підрозділів

правоохоронних органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а в ст. 8 виписані їхні права на проведення НСРД.

Також окремим документом, який регламентує порядок проведення НСРД, є «Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій і використання їхніх результатів у кримінальному провадженні» (далі – «Інструкція» 2012 р.) [16]. Водночас ця «Інструкція (2012 р.)», згідно з ч. 2 ст. 1 КПК України не є частиною Кримінального процесуального законодавства України, а отже, не може бути використана для доведення стороною обвинувачення допустимості доказів у суді. Отже, виписуючи положення ч. 2 ст. 1 КПК України (*кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, КПК та інших законів України*), законодавець чомусь за межами кримінального процесуального законодавства залишив галузеві (відомчі) накази, інструкції, листи та інші нормативні приписи, що, на нашу думку, мали б становити частину КПК, скажімо, у розрізі НСРД, адже згідно з ч. 1 ст. 9 КПК України, суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи, зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, КПК України, міжнародних договорів, вимог інших актів законодавства. Натомість згадана «Інструкція (2012 р.)» може бути використана адвокатом у кримінальному провадженні для доведення протиправної поведінки співробітника правоохоронного органу під час проведення НСРД, який допускає порушення інструкцій свого керівництва [14]. І тут є доречною наукова позиція О. Геселева, який вважає, що особливістю НСРД якраз є те, що порядок і методика їхнього проведення регулюються не кримінальним процесуальним законом, а окремими підзаконними нормативно-правовими актами органів, у складі яких перебувають відповідні уповноважені оперативні підрозділи [2, с. 35].

Ще однією проблемою в частині відповідності чинних нормативно-правових актів, на слухну думку В. Чаюна, «... вносить застосування системного способу тлумачення норми права». Зокрема, якщо звернутись до змісту ст. 6 Закону України «Про оперативну розшукову діяльність», як зауважує автор, убачається, що наявність інформації про злочини, які готуються, та про осіб, які готують вчинення злочину, є підставою для проведення оперативно-розшукової діяльності, але аж ніяк не НСРД. «Тобто законодавець чітко розмежував процесуальний порядок збору відомостей про кримінальне правопорушення, що готується, та про вчинений злочин. Збір таких відомостей має відбуватись у процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування у кримінальному провадженні відповідно» [15]. Також вважаємо дискусійним питанням щодо прийняття термінологічної аббревіатури (НСРД), а відповідно – і її сутнісного змісту, оскільки виходить, що слідчі дії передують розшуковим, хоча небезвідомо первинність (першочерговість) проведення з вчиненого кримінального правопорушення саме оперативно-розшукових заходів. З цього приводу підтримуємо наукову позицію М. Цуцкірідзе, який вважає: «Фактичні дані, отримані внаслідок проведення оперативними підрозділами в межах виконання завдань ОРД контрольованої та оперативної закупки до внесення відомостей до ЄРДР, відповідають вимогам допустимості доказів (відповідно до змісту ст. 86 КПК України); якщо їх отримано в порядку, передбаченому КПК України. Адже порядок кримінального провадження на території нашої держави визначений лише кримінальним процесуальним законодавством України (ч. 1 ст. 1 КПК України), елементом якого є і Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (ч. 2 ст. 1 Кодексу) с. 277. Ба більше, рішення прокурора про проведення контролю за вчинення зло-

чину є складником порядку, встановленого КПК України для отримання доказів (ч. 4 ст. 246, ст. 251, 271). Отже, результати ОРД, здійсненої з використанням правових засобів пізнавальної діяльності слідчого, можуть бути використані в кримінальному провадженні як докази за умови здійснення ОРД за правилами, визначеними в КПК України. Водночас ОРД слід здійснювати лише щодо кримінальних правопорушень, які готують, або щодо осіб, які їх готують» [17, с. 279].

Тому, думається, що необхідно було б законодавцю коректніше застосувати в КПК України таку термінологічну конструкцію, як «негласні слідчі (розшукові) дії» (НСРД), адже логічно використовувати іншу нормативно прийнятну в теорії кримінального процесу назву – «негласні розшукові (слідчі) дії (НСРД)», зважаючи на наведені вище аргументи. Звичайно, що оперативно-розшукова діяльність є окремою частиною кримінального судочинства, а її способи та методи, як правило, виходять за межі передбаченого Кримінальним процесуальним кодексом України, а тому, як зауважує М. Куян, використання зазначених матеріалів для доказування вини особи, на відміну від матеріалів негласних слідчих розшукових дій, повинні мати скоріш винятковий характер [18].

Як слушно зауважують В. Корнієнко та В. Тертишник, регламентація негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється без належної системності і логічності, часто створюючи штучну конкуренцію правових норм, а окремі інститути негласних слідчих (розшукових) дій ще не отримали необхідної та досконалої процесуальної форми, яка б слугувала достатньою гарантією отримання надійних доказів і належного захисту прав і свобод людини, реалізацією визнаних (підтримуваних і неухильно забезпечуваних) у практиці ЄСПЛ принципів юридичної визначеності та пропорційності [19, с. 65]. А тому, підтримуючи наукову позицію А. Коваль, вважаємо, що забезпечення прав людини під час проведення НСРД безпосередньо залежить від ефективності кримінальних процесуальних норм, що регламентують правовий порядок їхнього провадження [20].

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо за необхідність доповнити ч. 2 ст. 1 КПК України (назва – «Кримінальне процесуальне законодавство України») після текстуальної конструкції: «кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, КПК та інших законів України» таким текстом: «... а також галузевих (відомчих) нормативно-правових актів», що у нашому разі дасть змогу уніфікувати організаційний елемент процесуального забезпечення порядку проведення НСРД, в якому почасти акцентується увага на дотриманні прав і свобод людини й громадянина. Така позиція зумовлена тим, що НСРД не мають чітко встановленої законом процесуальної форми, а відомості про факт і методи їхнього проведення є державною таємницею, тому, як зауважує М. Шумило, «... їх просто неможливо повністю врегулювати на рівні закону» [21, с. 460].

Також нами підтримується позиція вчених Р. Писарчука та О. Білічак, щодо подолання в кримінальному процесуальному законодавстві України подвійних підходів до правового регулювання діяльності державних органів із отримання інформації про факти телефонних з'єднань,

котра може здійснюватися в межах негласної слідчої (розшукової) дії – зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК), а також під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження (ст. 159 та п 7 ч. 1 ст. 162 КПК), шляхом їхньої уніфікації з метою підвищення гарантій дотримання конституційних прав і свобод людини й громадянина під час проведення кримінального провадження [22, с. 69]. Адже «... єдиним критерієм для прийняття рішення в конкретних умовах про першочергове проведення саме негласної дії, – наголошує О. Геселев, – може бути лише її переважна результативність щодо отримання доказів, котрі мають значення для з'ясування обставин злочину та встановлення осіб, які його вчинили ...» [2, с. 36]. Як аргумент, варто навести рішення ЄСПЛі «Класс та інші проти Німеччини» від 6 вересня 1978 р., де Суд зазначає, що розпорядження про застосування негласних заходів може видаватися лише у разі, коли встановлення фактів за допомогою іншого методу є неможливим або значно складнішим. Із зазначеного рішення випливає, що наявна згідно із законом процедура прийняття рішень про проведення вказаних заходів насамперед призначена виключити можливість їхнього застосування на підставі необдуманих, неприйнятних чи виданих без відповідного й належного розгляду розпоряджень [23].

Отож «... правова регламентація негласних слідчих (розшукових) дій у КПК, – як слушно зазначив В. Уваров, – спрямована на максимальне посилення правоохоронної функції держави й гуманізації судочинства» [24, с. 210, 211]. Варто погодитись, що суворе додержання положень КПК України під час здійснення процесуальних дій у кримінальному провадженні є прямим обов'язком керівника органу досудового розслідування, слідчого, прокурора, оперативного співробітника під час вчинення процесуальних дій у кримінальному провадженні [14].

Висновки. Отже, підтримуючи наукову позицію В. Шерудило, вважаємо, що вдосконалення правового регулювання забезпечення процесуального та організаційного порядку проведення НСРД у його взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина необхідно здійснювати через вдосконалення процесуальної форми (його процесуального змісту), щоб, як зауважував згаданий автор, «... чітко визначити підстави, умови, строки, послідовність і порядок дій учасників процесу, засоби реалізації ними своїх прав, свобод і обов'язків, а також режим документування процесуальної діяльності, які мають мінімізувати ризики проведення неправомірних слідчих дій і прийняття необґрунтованих рішень» [25, с. 60]. Відсутність єдиного уніфікованого збірника різних за юридичною силою і характером нормативно-правових актів, що врегульовують процесуальне та організаційне забезпечення порядку проведення НСРД, зумовлює певні витрати часу на їхній пошук працівниками структурних підрозділів правоохоронних, судових і правозахисних органів. Тому було б доцільно загальні, спеціальні та галузеві (локальні) нормативно-правові акти в сфері врегулювання процесуального та організаційного забезпечення порядку проведення НСРД у їхньому взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини й громадянина уніфікувати в єдиному збірнику (можливо, кодифікаційному нормативно-правовому акті).

ЛІТЕРАТУРА

1. Общая теория государства и права: Теория права. Академический курс : в 2 тт. Москва : Зерцало, 1998. Т. 2. 640 с.
2. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2018. № 1. С. 30–46.
3. Городовенко В. Судовий контроль за проведенням слідчих (розшукових) і негласних слідчих дій. *Слово Національної школи судді України*. 2013. № 1. С. 15–20.
4. Демідов І. Особливості організації прокурорського нагляду за проведенням контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки товарів, предметів і речовин. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (106). С. 289–302.
5. Селіванов В. Правова реформа: методологія дослідження фундаментальних проблем юридичної науки. *Вісник Академії правових наук*. 1998. № 4. С. 3–17.

6. Скулиш Є. Система негласних слідчих (розшукових) дій за кримінальним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2012. Вип. 618. С. 108–114.
7. Яровий С. Організаційно-правове забезпечення виховної роботи в закладах освіти МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 192 с.
8. Іваненко І. Негласні слідчі (розшукові) дії: окремі аспекти правозастосування. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 3 (4). С. 64–70, 66–67.
9. Коваль О. Нормативно-правове забезпечення здійснення негласних слідчих (розшукових) дій. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия : «Юридические науки»*. 2014. Т. 27 (66). № 2. С. 143–147.
10. Корнієнко М. Нормативно-правове регулювання негласних слідчих (розшукових) дій. *Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2015. № 1. С. 301–303.
11. Мирошниченко Ю. Негласні слідчі (розшукові) дії: підстави проведення. *Правова позиція*. 2019. № 2 (23). С. 117–121.
12. Сергєєва Д.. Проблемні питання постановлення ухвали про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»* 2014. № 1. С. 177–186.
13. Коваль А. Гарантії захисту конституційного права людини на приватність при проведенні окремих негласних слідчих (розшукових) дій. *Ольвійський форум – 2014 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі* : міжнар. наук.-практ. конф., м. Миколаїв, 4–7 червня 2014 р. Миколаїв, 2014. С. 63–65.
14. Особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування кримінальних проваджень. URL: <http://kdkako.com.ua/osoblivosti-provedennya-neglasnih-slidchih-rozshukovih-diy-pid-chas-dosudovogo-rozsliduvannya> (дата звернення: 01.09.2019).
15. Чаюн В. НСРД у кримінальних провадженнях за фактом готування до злочину. URL: https://protocol.ua/ru/nsrd_u_kriminalnih_provadjenнях_za_faktom_gotuvannya_do_zlochynu (дата звернення: 01.09.2019).
16. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : Інструкція, затв. спільним Наказом Генеральної Прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерством фінансів України, Адміністрацією ДПС України та Міністерством юстиції України від 16 листопада 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1681/51. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12> (дата звернення: 01.09.2019).
17. Цуцкірідзе М. Здійснення оперативно-розшукової діяльності з використанням правових засобів пізнавальної діяльності слідчого. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 270–282.
18. Куян М. Проведення оперативно-розшукових заходів до початку досудового розслідування. URL: <http://mykhail.com.ua/tips/2F>.
19. Корнієнко М., Тertiшник В. Доктринальні проблеми інституту негласних слідчих (розшукових) дій. *Міжнародний науковий журнал «Верховенство права»*. 2017. № 1. С. 95–101.
20. Коваль А. Напрямки удосконалення механізму забезпечення прав людини при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. *International scientific journal «Internauka» Series : Juridical Sciences*. URL: <http://www.inter-nauka.com/magazine/law> (дата звернення: 01.09.2019).
21. Шумило М. Оперативно-розшукові заходи в структурі досудового розслідування в проєкті КПК України. *Право України*. Київ, 2012. № 3–4. С. 452–461.
22. Писарчук Р., Білічак О. Правове регулювання негласних слідчих (розшукових) дій: проблеми й перспективи удосконалення. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2017. № 6. С. 171–175.
23. Справа «Клас та інші проти Німеччини» від 6 вересня 1978 р. Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. № 4. 2002. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_093/page (дата звернення: 01.09.2019).
24. Уваров В. Міжнародно-правові стандарти у кримінальному процесі України : монографія. Харків : НікаНова, 2014. 416 с.
25. Шерудило В. Процесуальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, пов'язаних з втручанням у приватне спілкування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 264 с.